

ÖZEL EĞİTİM NEDİR?

İnsan hayatı, doğumdan ölüme kadar geçen sürede farklı evrelerden oluşur, bu evreler doğumla başlar; çocukluk, ergenlik, yetişkinlikle devam eder ve yaşlılıkla sonlanır. Her dönemde, birbirinden etkilenen dil, zihinsel, fiziksel, sosyal-duygusal gelişim alanları bulunur. Bu gelişim alanlarındaki basamakları gerçekleştiremeyen ya da gerçekleştirmekte zorlanan bireyler özel eğitime gereksinim duymaktadır.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler açıklanırken birçok kavrama gerek duyulmaktadır. Temel kavramların sonrasında özel eğitime ihtiyacı olan bireyin kim olduğu, yaygınlık oranları, sınıflandırılması, nedenleri, bu bireylere sağlanan hizmetler ve özel eğitim personeli, yasal düzenlemeler ve özel eğitimin tarihçesi bu bölümde yer alacaktır.

ÖZEL EĞİTİM VE ÖZEL EĞİTİME İHTİYACI OLAN BİREYLER

Özel eğitim; fiziksel, zihinsel, iletişimsel, sosyal ve duygusal gelişimlerdeki özellikler nedeniyle normal gelişimden farklılık gösteren ve normal eğitim-öğretimden yararlanamayan, kısmen yararlanan veya yararlandığı hâlde destek programları ile eğitimlerini devam ettirebilen bireyler için; özel olarak yetiştirilmiş personel tarafından ekip anlayışıyla sunulan özel yöntem ve araçlarla gerekirse özel mekanlarda her özel gereksinimli grup için farklı olarak geliştirilmiş özel programlarla verilen eğitimidir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre özel eğitim; özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir.

Özel Eğitimin Amaçları

Özel eğitim, Türk millî eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin;

- Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini,
- Toplum içinde bağımsız yaşamaları ve kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerine yönelik temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,
- Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç-gereç kullanarak eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar.

Özel Eğitimin Temel İlkeleri

Türk millî eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitimin temel ilkeleri şunlardır:

- Özel eğitime ihtiyacı olan tüm bireyler; eğitim ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.

- Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.
- Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, içerik, öğretim süreçlerinde ve değerlendirmede uyarlamalar yapılarak, akranları ile birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.
- Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için, rehabilitasyon hizmetlerini sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.
- Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bireysel yeterlilikleri, tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri dikkate alınarak bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.
- Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları ve eğitimleri sağlanır.
- Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik etkinlik gösteren sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılır.
- Özel eğitim hizmetleri; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.

Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireyler

Doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrasında, gelişim sürecinde oluşan çeşitli nedenlere bağlı olarak; bilişsel, dil, hareket, fizik, sosyal ve duygusal gelişimlerinde ölçme araçlarıyla ölçülebilen düzeyde yetersizlik, yavaşlama, gerileme veya ileride olma sonucunda yaşlıtlarına göre farklı özellikler gösteren ve normal eğitim programlarından yararlanamayan, kısmen yararlanan veya yararlandığı halde destek programları ile eğitimlerini devam ettirebilen bireylerdir. Özel gereksinimli bireyler, genellikle şu gruplarda toplanmaktadır:

1. Özel Öğrenme Güçlüğü
2. Dil ve Konuşma Güçlüğü
3. Yaygın Gelişimsel Bozukluk
4. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)
5. Bedensel Yetersizlik, Süreğen Hastalık ve Ortopedik Yetersizlik
6. İşitme Yetersizliği
7. Görme Yetersizliği
8. Zihinsel Yetersizlik
9. Üstün ve Özel Yetenek

BİREYLERİN ÖZEL EĞİTİME İHTİYAÇ DUymasINA YOL AÇAN NEDENLER

Özel gereksinimli bireylerin oluşmasına neden olan etmenler genelde üç ana bölümden oluşmaktadır.

- Doğum öncesinde oluşan nedenler,
- Doğum anında oluşan nedenler,
- Doğum sonrasında oluşan nedenler.

Doğum Öncesinde Oluşan Nedenler

- Genetik nedenler
- Kromozomal nedenler
- Doğuştan getirilen diğer nedenler
- Annenin yaşı
- Annenin kullandığı ilaçlar
- Annenin beslenmesi
- Annenin hamilelikte içki, sigara, alkol kullanması
- Annenin hamilelikte radyasyona maruz kalması
- Annenin geçirdiği ruhsal travmalar
- Annenin geçirdiği hastalıklar
- Akriba evlilikleri
- Anne ve baba arasındaki kan uyumsuzluğu

Doğum Sırasında Oluşan Nedenler

- Erken doğum ve geç doğum
- Oksijen yetmezliği (anoksiya)
- Doktor/hemşire hataları
- Riskli ve zor doğum
- Aletli doğum

Doğum Sonrasında Oluşan Nedenler

- Çocuğun geçirdiği bulaşıcı hastalıklar
- Enfeksiyonlar
- Fiziksel travmalar
- Ruhsal travmalar
- Çocuk istismarı
- Kazalar

- o Dođal afetler
- o Savařlar
- o Zehirlenmeler
- o Yetersiz beslenme
- o Tıbbi olarak yapılan yanlış teşhis ve m¼dahaleler

1. ÖZEL EğİTİMDE EKİP ÇALIřMASI

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerinin gerçekteştirilmesi için çok yönl¼ disiplinler arası ekip modelinin kullanılması gerekmektedir. Ekip çalışması yapılırken farklı alanlarda çalışan uzmanlardan bilgi alınması özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerinde yarar sağlayacaktır. Özel eğitimde çalışan personeller aşağıda yer almaktadır.

Özel Eđitimde Çalıřan Personeller

- o Özel eğitimden sorumlu m¼dür yardımcısı/şube m¼dür¼
- o Okul/merkez m¼dür¼
- o Okul/merkez m¼dür yardımcısı
- o Özel eğitim öđretmeni
- o Sınıf öğretmeni
- o Branř öđretmenleri (resim, müzik, beden vb. öđretmenleri)
- o Çocuk gelişimi uzmanı
- o Psikolojik danıřman ve rehber öđretmen
- o Psikolog
- o Fizyoterapist
- o Odyolog
- o Sosyal hizmet uzmanı
- o Tıp personeli
- o İř ve uğraşı terapisti
- o Dil ve konuşma terapisti